

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB-1349

[Total No. of Pages : 4

[6224]-508

T.Y. B.Com.

355(C) : BUSINESS LAW & PRACTICES - II
(2019 Pattern) (Semester - V) (CBCS) (Paper - II)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Fill in the blank with the most appropriate alternative (any Five)[5]

- i) What is the significance of the History and Evolution of Labour Laws in India?
 - a) It has no relevance to current labour practices
 - b) It provides insights into the development of workers rights
 - c) It focuses on technological advancements in the labour sector
 - d) It primarily discusses taxation policies
- ii) Who appoints and oversees the Chief Labour Commissioner in India?
 - a) Ministry of Labour & Employment - Government of India
 - b) Supreme Court of India
 - c) President of India
 - d) Reserve Bank of India (RBI)
- iii) What does the Factories Act specifically address regarding the health of workers in factories?
 - a) Daily medical check-ups for workers
 - b) Provision of clean drinking water and sanitary facilities
 - c) Weekly holidays for workers
 - d) Promotion of healthy eating habits among workers
- iv) What is the role of the Inspector under The Factories Act, 1948?
 - a) To promote the interests of factory owners
 - b) To enforce compliance with the Act's provisions
 - c) To handle administrative tasks for factories
 - d) To represent workers in labour disputes

P.T.O.

- v) What is the objective of The Employees State Insurance Act, 1948?
 - a) To regulate working hours in factories
 - b) To provide medical benefits to employees
 - c) To enforce taxation policies in workplaces
 - d) To promote collective bargaining among workers
- vi) Who is covered under the Employees Provident Fund Scheme as per the EPF Act?
 - a) Only government employees
 - b) Only private sector employees
 - c) Both government and private sector employees
 - d) Self-employed individuals

B) **Match the following** [5]

Column A	Column B
i) Unfair Labour Practices	a) Risk of bodily injury, poisoning or disease to workers
ii) Unorganized Sector	b) Violate the rights of workers
iii) Hazardous process	c) Injury during Employment
iv) Disablement Benefit	d) A member is eligible for pension
v) Superannuation	e) Small and scattered units

Q2) **Write a short note (any two) (150 words each) :** [10]

- i) Ministry of Labour & Employment
- ii) "Factory" as per the Factories Act
- iii) Maternity benefit as per the Employees State Insurance Act
- iv) Applicability of the EPF Act, 1952

Q3) **Answer the following questions :**

- i) What are unfair labour practices, and how do they impact the rights of workers in India? [8]
- ii) What are the provisions of the Factories Act regarding the welfare of factory workers? [7]

Q4) **Answer the following questions :**

- i) Explain the role and functions of the 'Employees State Insurance Corporation' under the Employees State insurance Act. [8]
- ii) How does the EPF Act, 1952 protect employees contributions and benefits? [7]

355(C) : BUSINESS LAW & PRACTICES - II
(2019 Pattern) (Semester - V) (CBCS) (Paper - II)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडे दिलेली संख्या पूर्ण गुण दर्शवतात.
3) संदर्भासाठी इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1)** अ) सर्वात योग्य पर्यायाने रिक्त जागा भरा. (कोणतेही पाच) [5]
- i) भारतातील कामगार कायदांचा इतिहास आणि उत्क्रांतीचे महत्त्व काय आहे?
अ) सध्याच्या श्रम पद्धतींशी त्याचा काही संबंध नाही
ब) हे कामगारांच्या हक्कांच्या विकासासाठी अंतर्दृष्टी प्रदान करते
क) हे कामगार क्षेत्रातील तांत्रिक प्रगतीवर लक्ष केंद्रित करते
ड) यात प्रामुख्याने कर धोरणांची चर्चा केली जाते
- ii) भारतातील मुख्य कामगार आयुक्तांची नियुक्ती आणि देखरेख कोण करते?
अ) श्रम आणि रोजगार मंत्रालय - भारत सरकार
ब) भारताचे सर्वोच्च न्यायालय
क) भारताचे राष्ट्रपती
ड) रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया (RBI)
- iii) कारखान्यांतील कामगारांच्या आरोग्याबाबत कारखाना अधिनियम विशेषतः काय संबोधित करते?
अ) कामगारांसाठी दररोज वैद्यकीय तपासणी
ब) शुद्ध पिण्याचे पाणी आणि स्वच्छताविषयक सुविधांची तरतूद
क) कामगारांसाठी साप्ताहिक सुटी
ड) कामगारांमध्ये निरोगी खाण्याच्या सवयींना प्रोत्साहन
- iv) कारखाना अधिनियम, 1948 अंतर्गत निरीक्षकाची भूमिका काय आहे?
अ) कारखानदारांचे हित जोपासणे
ब) कायदातील तरतुदींचे पालन करण्याची अंमलबजावणी करणे
क) कारखान्यांची प्रशासकीय कामे हाताळणे
ड) कामगार विवादांमध्ये कामगारांचे प्रतिनिधित्व करणे

- v) कर्मचारी राज्य विमा कायदा, 1948 चे उद्दिष्ट काय आहे?
 अ) कारखान्यांमधील कामाच्या तासांचे नियमन करणे
 ब) कर्मचाऱ्यांना वैद्यकीय लाभ देणे
 क) कामाच्या ठिकाणी कर आकारणी धोरणे लागू करणे
 ड) कामगारांमध्ये सामूहिक सौदेबाजीला प्रोत्साहन देणे
- vi) ईपीएफ कायदांतर्गत कर्मचारी भविष्य निर्वाह निधी योजनेतर्गत कोणाचा समावेश होतो?
 अ) केवळ सरकारी कर्मचारी
 ब) केवळ खाजगी क्षेत्रातील कर्मचारी
 क) दोन्ही सरकारी आणि खाजगी क्षेत्रातील कर्मचारी
 ड) स्वयंरोजगार असलेल्या व्यक्ती

ब) योग्य जोड्या जुळवा.

[5]

‘अ’ गट	‘ब’ गट
i) अनुचित कामगार प्रथा	अ) कामगारांना शारीरिक इजा, विषबाधा किंवा रोगाचा धोका
ii) असंगठित क्षेत्र	ब) कामगारांच्या हक्कांचे उल्लंघन
iii) धोकादायक प्रक्रिया	क) नोकरी दरम्यान दुखापत
iv) अपंगत्व लाभ	ड) निवृत्ती वेतनासाठी पात्र सदस्य
v) सेवानिवृत्ती	ई) लहान आणि विखुरलेली संघ

प्रश्न 2) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) (प्रत्येकी 150 शब्द)

[10]

- अ) श्रम आणि रोजगार मंत्रालय
 ब) कारखाना अधिनियमानुसार “कारखाना”
 क) कर्मचारी राज्य विमा कायदानुसार मातृत्व लाभ
 ड) ईपीएफ कायदा, 1952 ची व्यवहार्यता

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या.

- अ) अनुचित कामगार प्रथा काय आहेत आणि त्यांचा भारतातील कामगारांच्या हक्कांवर कसा परिणाम होतो? [8]
 ब) कारखाना कामगारांच्या कल्याणासाठी कारखाना अधिनियम काय तरतुदी आहेत? [7]

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या.

- अ) कर्मचारी राज्य विमा कायदांतर्गत ‘कर्मचारी राज्य विमा महामंडळाची’ भूमिका आणि कार्ये स्पष्ट करा. [8]
 ब) ईपीएफ कायदा, 1952 कर्मचाऱ्यांचे योगदान आणि फायदे यांचे संरक्षण कसे करतो? [7]

